

Timo Honkala

UNOHTUNEET TANSSIPAIKAT- PYSYVÄT MUISTOT

Nuoruuden tanssimuistoja, tietoa tanssipaiakoista

Kirjassa on muistoja ja tietoja n 50 tanssipaikasta Etelä-Suomessa, Keski-Pohjanmaalla ja muualtakin Suomesta. Mm Kranin Kuusiston makasiini, Liipolan järven lava, Näkin suuli, Havuharju, Rautelan lava, Esakallio, Loimaan Urheiluhalli, Vuohensaari, Paimion Mäntyrinne, Laurilan ja Pappisten lavat, Kosken ja Ollilan Nuortentuvat, Yyterin tanssipaviljonki, Rovaniemen työv.talo, Kannuksen ja Toholammin lavat.

Kirjoittaja tanssiaikojen valokuvassa

TIMO HONKALA

TIMO HONKALA

UNOHTUNEET TANSSIPAIKAT – PYSYVÄT MUISTOT

Nuoruuden tanssimuistoja ja tietoa tanssipaikoista

Kirjassa on muistoja ja tietoja n. 50 tanssipaikasta Etelä-Suomessa, Keskipohjanmaalla ja muualtakin Suomesta. Mm Kranin Kuusiston makasiini, Liipolan järven lava, Näkin suuli, Havuharju, Rautelan lava, Esakallio, Loimaan Urheiluhalli, Vuohensaari, Paimion Mäntyrinne, Laurilan ja Pappisten lavat, Kosken ja Ollilan Nuortentuvat, Yyterin tanssipaviljonki, Rovaniemen työväentalo, Kannuksen ja Toholammin lavat.

Kansikuva:

Eri tanssilavojen lehti-ilmoituksia, Timo Honkala 2019

© 2019 Timo Honkala

Kustantaja BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-0868-2

Sisälllys

Sisälllys	5
1 ESIPUHE JA MUISTELOIDEN TAUSTOJA.....	9
2 SUOMALAISESTA TANSSIPERINTEESTÄ.....	11
2.1 PARITANSSIN HISTORIAA SUOMESSA - HERRASVÄEN KOTKOTUKSISTA KANSANHUVIKSI.....	11
2.2 ALKOHOLI TANSSIKUVIOISSA	15
2.3 TANSSIKULTTUURI.....	17
2.4 YLEISTEN TANSSIEN HUVIVERO.....	19
2.5 SOTA-AJAN TANSSIKIELLOT	20
2.6 TANSSIEN JÄRJESTÄJÄT	22
2.7 TANSSIEN OPETTELU JA TANSSIMATKOJEN KULKEMINEN	23
2.8 TANSSIKULTTUURIN TALTIOIMINEN	24
3 KOSKEN TANSSILAVOJA JA SUULEJA SEKÄ TANSSIKULTTUURIA ENNEN TANSSI-IKÄÄNI.....	26
3.1 LIIPOLAN JÄRVEN TANSSILAVA KOSKELLA TL.....	27
3.2 KOIVUKYLÄN KUJANPÄÄN SUULI	32
3.3 TAUSAN HÄÄT KOSKELLA TAUSELASSA.....	34
3.4 KOSKEN MUITA KESÄISIÄ TANSSIPAikkoJA	36
3.6 YYTERIN HIEKKASÄRKKIEN TANSSIPAVILJONKI	40
4 RIIPIKOULUUN JA HETI PÄÄLLE TANSSIKURSSEILLE	47
5 ENSIMMÄINEN LAVATANSSIKESÄ v.1959	51
5.1 UITTAMON LAVA TURUSSA.....	51
5.2 ENSIMMÄISET TANSSINI NÄKIN SUULISSA.....	52
5.3 ENSIMMÄISET JUHANNUSTANSSINI SALON VUOHENSAARESSA.....	59

5.4	SOMERON HAVUHARJU	61
5.5	SOMERON KERTUNSAALON JA RAUTELAN TANSSILAVAT	68
5.6	MARTTILAN NUORISOSEURANTALON KESÄISET LEVYTANSSIT	76
5.7	NUMMENKYLÄN TANSSILAVA VIHDISSÄ	79
6	LAPIN REISSUN TANSSIPAIKKOJA V. 1962	83
7	KOSKEN JA SEN YMPÄRISTÖN TANSSILAVOJA MYÖHEMPINÄ AIKAINA. 90	
7.1	MÄKIRINTEEN LATO KUUSJOEN RAATALASSA	91
7.2	KERKOLAN KEIDAS, KUUSJOEN HELMI	92
7.3	LOIMAAN JANKON URHEILUHALLI	98
7.4	LOIMAAN PETÄJOEN PIRTTI / PAVILJONKI	105
7.5	YPÄJÄN HYRSYNKULMA	108
7.5	KYRÖN TANSSILATO KILLANMÄKI	110
7.6	TERIJOEN TANSSILAVA	112
8	TANSSIHOMMAT ARMEIJA-AIKANA	113
8.1	UITTAMON LAVA	114
8.2	SÄKYLÄN PYHÄJÄRVEN TANSSILAVA EENOKKI	118
8.3	SÄKYLÄN SEURATALO HONKALA	120
8.4	AUK:N KURSSITANSSIAISET KÖYLIÖN LALLINTALOSSA	123
9	ARMEIJAN JÄLKEISIÄ TANSSIPAIKKOJA	130
9.1	TANSSEISSA PYHÄSALMELLA	130
9.2	JUHANNUKSEN 1966 TANSSIREISSU	134
9.3	ESAKALLIO SOMEROLLA, TANSSIJAN SATUMAA JA PARATIISI	135
9.4	TURUN VALTIOTIETEILIJÖIDEN TANSSIT	141
9.5	MONOTANSSIT LAPISSA KITILÄN TYÖVÄENTALOLLA	142

9.6 SAARISTOLAISTANSSIT LAPPOOSSA AHVENANMAALLA	144
9.7 HÄÄTANSSIT KANNUKSEN LESTIN KROUVISSA/ KALAJOEELLA	148
9.8 KANNUKSEN LAVA JA SEN EDELTÄJÄ VPK:n TALO	151
10 MYÖHEMPIEN AIKOJEN TANSSILAVOJA.....	158
10.1 PAIMION TANSSILAVA MÄNTYRINNE	158
10.2 LAURILAN LAVA MARTTILASSA	164
10.3 PAPPISTEN LAVA MELLILÄSSÄ.....	166
10.4 ELOTANSSIT KOSKELLA.....	169
10.5 HEVONLINNAN JÄRVEN KOSKIS-ROCK	170
10.6 RAVINTOLA KOSKIKARAN, NYK. KESTIKARAN AVAJAISET JA MYÖHEMPI TANSSILAVA.....	171
10.7 RAATALAN HUMPPARALLI	176
11 KOSKELAISTEN TALVIKAUDEN TANSSIPAIKKOJA.....	179
11.1 NUORTENTUPA KOSKELLA – JA VÄHÄN ELOKUVISTAKIN	180
.....	192
11.3 OLLILAN NUORISOSEURANTALON JA MELLILÄN PUTTITANSSIT ..	192
12 ERÄITÄ MYÖHEMPIEN AIKOJEN TANSSIKÄYNTEJÄNI.....	194
12.1 KANNUKSEN TYÖVÄENTALON ROTARIEN SYYSTANSSIT	194
12.2 TOHOLAMMIN ELI LAMPIN LAVA.....	196
12.5 ÄMYRIN LAVA SOMERNIEMELLÄ	203
12.6 YPÄJÄN HYRSYNKULMAN UUSI LAVA	207
12.7 KANNUKSEN SILTATANSSIT	213
13 LOPPUTOTEAMUKSIA JA MUITA HUOMIOITA	216
13.1 MITÄ ON JÄLJELLÄ JA MIHIN NYT?.....	216

13.2 JA VIELÄ JOKERIKYSYMYS TANSSIPUUHISTANI!	216
13.3 KANSANHUVISTA KANSANTERVEYDEKSI.....	219
13.4 TERVEISIÄ KIRJOITTAJALLE JA LUKIJALLE.....	222

1 ESIPUHE JA MUISTELOIDEN TAUSTOJA

Sukujuuret Koskella omaavana ja siellä sota-aikana syntyneenä ja siellä nuoruuteni pyörineenä, vaikkakin muuten hesalaisena, tuli Kosken seudun monet tanssipaikat tutuiksi. Niinpä päätin, että täytyy oikein pistää paperille, mitä kaikkia ja minkälaisia paikkoja niitä olikaan – monihan niistä, oikeastaan valtaosa, on jo hävinnyt maisemista – ja kohta myös mielistä!

Oikeinkirjoitus- ja tyylikysymykset olen jättänyt asiaan vihkiytyneen yliopiston suomen kielen tiedekunnan ja kielitoimiston huomaan. Lisäksi tarkoituksella kirjoitan puhetyyliin. Olen kylläkin vaatimattomilla sattumalaudaturin tiedoilla yrittänyt tehdä mahdollisimman tarkkaa oikolu-kua. Mutta ihminenhän on vajavainen! Vaimo on kuitenkin oikonut pahimpia jäljelle jääneitä epäselvyyksiä. Eri tietojen osalta olen pyrkinyt tekstin tai kuvan yhteyteen kirjaamaan lähteen, mutta tässä suhteessa varmaan ilmenee puutteita ja historiatutkijoilta ei ehkä tässä suhteessa tule päänsilitystä. Kirjaani varten olen haastatellut lukuisan joukon tut-tujani ym. asiaa tuntevia henkilöitä. Heille esitän tässä yhteydessä par-haat kiitokset. Heidän nimensä on mainittu ko. tekstin yhteydessä. Kir-
jan loppuun ei osaamattomuudestani johtuvista syistä ole tehty yhte-näistä lähdeluetteloja eikä henkilöhakemistoa.

Kirjan aluksi käsittelen paritanssin historiaa ja siihen läheisesti liittyviä ilmiöitä ja kysymyksiä. Omia muisteloitani ja niihin liittyvien tanssipaik-
kojen historiatietoja käsittelen lähinnä luettelonomaisesti aikajärjestyk-sessä ja sellaisia henkilökohtaisia muistikuvia esiintuoden, mitä nuoruu-
teni tansseissa käyntien osalta on jäänyt mieleeni. Pääasiassa ne koos-tuvat entisen Turun läänin Kosken eli Koski T.L:n alueen ja sen ympäris-tön tanssipaikoista sekä joiltakin paikkakunnilta eri puolilta Suomea. Eri

tanssipaiikkoja on käsitelty hyvinkin eri tavoin johtuen mm. tietojen saatavuudesta ja omista kokemuksistani. Toki kirjoittaminen on myös rönssillyt, mutta se sallittaneen tällaisissa muisteluissa.

Virheitä, epätarkkuuksia ja puutteita kirjoitukseen jää varmasti, mutta täydellisyysuhan on hyvän vihollinen ja siihen pyrkiminen on estänyt monen hyvän ja mielenkiintoisen jutun julkisuuteen saattamisen. Tähän virheeseen en siis aio syöllistyä. Lisäksi on otettava huomioon, että ihmiset muistavat monesti samat asiat hyvinkin eri lailla. Muistikuvien oikeellisuudesta ei siis ole tarpeen kiistellä. Mutta jos joku tämän tanssijuttuni luettuaan inspiroituisi kirjoittelemaan täydentäviä muisteloita ja tietoja, niin se olisi tietysti mukavaa. Yhteystieto on kirjoituksen lopussa.

Puhun monista asioista ja ihmisistä kuin ne olisivat itsestäänselvyksiä lukijoille. Tämä johtuu siitä, että alun perin kirjoitelma oli tarkoitettu enemmän sukulais- ja lähipiirille, mutta esiintyneen mielenkiinnon vuoksi lukijapiiri onkin laajempi. Heille asiat eivät kaikilta osiltaan tietystikään ole tuttuja. Mutta kirjahan on siitä hyvä tuote, että tarvittaessa voi käänellä useammankin sivun kerrallaan. Lisäksi suosittelisin lukemaan kirjaa pilke silmäkulmassa, niin silloin on samalla aaltopituudella kuin kirjoittaja muisteluita kirjatessaan. Kaikista em. syistä ja varauksista huolimatta toivotan rohkealle kirjaan tarttujalle mukavia ja toivottavasti myös muistoja herättäviä lukuhetkiä.

Vaimolle taas kiitokset pitkämielisyydestä, kun on joutunut viettämään yksinäisiä iltoja kirjoittajan ahertaessa pitkiä päiviä yksin kammiossaan.

Helsingissä 4. maaliskuuta 2019.

Timo Honkala

2 SUOMALAISESTA TANSSIPERINTEESTÄ

2.1 PARITANSSIN HISTORIAA SUOMESSA - HERRASVÄEN KOTKOTUKSISTA KANSANHUVIKSI

Suomalainen tanssikulttuuri, paritanssi, alkoi jo 1800-luvun loppupuolella kehittyä perinteisistä kansantansseista erilliseksi tanssimuodoksi, jossa pääsi jo kunnan kontaktiin ja kommunikointiin tanssipartnerin kanssa. Eri tanssilajit tulivat meille rajojen ulkopuolelta, mutta niiden ympärille syntyi täällä ainutlaatuinen suomalainen paritanssikulttuuri. Ja varmasti se oli ihmisten tapaamisen ja huvittelun ohella eräs merkittävin avioliittomarkkinoiden muoto eli paikka, joista seurustelukumppaneita ja aviopuolisoita etsittiin. Tai kuten Heikki ja Pia Kahila legendaarisessa suomalaisen paritanssin historiakirjassa ”Kun Suomi sanoi SAANKO LUVAN” toteavat, että suomalainen paritanssikulttuuri on menneinä vuosikymmeninä vaikuttanut unohtumattomalla tavalla miljoonien suomalaisten elämään.

Eri tanssilajit, kuten monet muutkin uutuudet, tulivat 1800-luvulla suurten kaupunkien Viipurin, Helsingin ja Turun kautta, joissa säätyläiset omaksuivat niitä ulkomaalaisilta. Helsingissä kylpylä Kaivohuone ja hotelli Seurahuone, nykyinen kaupungintalo, olivat huvielämän keskuksia. Uuden ravintolakulttuurin myötä sisälle pääsi myös muita kuin säätyläisten tyttöjä. Vähitellen 1800-luvun lopulla valssit, polkat, masurkat ja sotitiisit, josta sitten myöhemmin muuntautui kotoinen jenkka, omaksuttiin tansseiksi kansan pariin. Huvielämä irrottautui säätyläisten ohjauksesta ja tanssista tuli koko kansan huvia. Monien ohjelmallisten huvimuotojen päätteeksi ruvettiin järjestämään paritansseja, joita kansa kaipasi. Mutta ne vaativat omat tilansa ja niitä puolestaan oli tuohon aikaan lähinnä työväenyhdistyksillä, vapaapalokunnilla eli VPK:lla, nuorisoseu-

roilla ja raittiusyhdistyksillä. Ne puolestaan tarvitsivat yhä enemmän rahaa järjestötoimintansa pyörittämiseen, joten järjestäjiä löytyi. Myöhemmin mukaan tulivat voimallisesti urheiluseurat, jotka rahoittivat urheilutoimintaansa varsinkin kesäisillä lavatansseilla.

Milloin sitten ensimmäisten lavatanssien voidaan katsoa syntyneen Suomessa. Muita tilojahan tanssin tarpeisiin oli muunneltavissa, mutta tanssilava täytyi tehdä erikseen. Kerkko Hakulisen ja Pentti Yli-Jokipiin kirjassa "TANSSILAVAKIRJA" käsitellään monipuolisesti koko suomalaisen lavatanssiperinteen historiaa nykypäivään asti. Sen mukaan vanhin löydetty maininta lavatansseista oli 5.8.1876 olleessa Åbo Underrättelsen lehdessä, jossa kerrottiin, että Porin VPK:n vuosijuhlaan oli tehty tilapäinen lava. Ensi kerran lehdissä käytettiin sanaa tanssilava (ruots. dansbana) 5.8.1879 kun uusi Suometar kuvaili Mikkelin VPK:n juhlia.

Talkootanssit Muuramessa 1937. Kuva: Keski-Suomen museo, kuva-ark.

Mutta aina ei tanssilavaa tarvinnut erikseen rakentaa, vaan sellaiseksi kävivät myös sillat tai niityt ja saaristossa vaikkapa sileät kalliot tai laiturit

Saariston tanssit sileällä kalliolla. Kuva: Svenska litteratursällskap, folkkultursarkivet.

1800 –luvun lopun ja 1900-luvun alun aikoihin kaupungeissa alkoi ilmaantua eri ammattiryhmien kesäjuhlia, joihin liittyi oleellisena osana usein tanssi juhlien lopuksi, edellä mainittujen vapaapalokuntajuhlien tapaan. Juhla-alueen oleellisena osana oli tanssilava näyttämöineen ja tarjoilualueineen. Ko. toiminta lisäsi yhteisöllisyyttä ammattiryhmien tai kaupunginosien piirissä. 1900-luvun alkupuolella varmaankin suosituimmiksi tansseiksi yleistyivät jenkat ja valssit, mutta myöhemmin vuosisadan alkupuolella alkoi ravintoloihin ja muihin huvipaikkoihin ilmaantua lyhyeksi ajaksi niinkin eksoottisia Amerikasta tulleita tansseja kuin one-step ja two-step sekä Kuubasta tullut rumba.

S. Kivityöntek. l. os. 1, 2 ja 8 yht. huvitoimik.

toimii

Suuret

Kansanjuhlat

Hesperian puistossa

Sunnuntaina tk. 26 päivänä. Alkaa klo 2 j.-pp.

Ohjelma:

Soittoa, H. T. V. Soittokunta.
Tervehdyssanat, Pietikäinen.
Runonlausunkilpailu.
Soittoa, — — —
Juhlapuhe, Haapio.

Mailmanlasten kirkkokööri,
uusilla lauluilla.

Kuplettilaulua, — — —
Pilapuhe, T. Sointu.

Kilpailuja:

Köydenvetokilpailut, 6 miehen joukkue, kahdet mieskohtaiset palkinnot. Ampumisessa, 3 palkintoa, 1 palkinto hyvä taskukello, toiset mitallia. Naulanlyönnissä, kolme palkintoa, 1:n rahapalkinto, toiset mitallia. Pussitappelussa, kaksi mitallipalkintoa. Runonlausunnassa, 3 palk., 1:n 10 markkaa, toiset kirjoja. Rengaspöytä.

Hyvä ravintola.

Huom.! Tanssia uudella lavalla.

Sisäänpääsy 25 p., lapset 10 p. ===== Tervetuloa!

Eri järjestäjien kansanjuhlat olivat koko perheen juhlia ja tanssit tärkeä osa.HKM

Pysyviksi tulijoiksi osoittautuivat sitten tango ja fokstrotti ja fokstrotista ja jatsista kehittynyt foksijatsi, joka edelleen sodan jälkeen jalostui humpaksi. Ne sopivatkin hyvin suomalaiseen mentaliteettiin niin lavoille kuin seurojen taloille valssin ja jenkan kaverieiksi. Ne olivat varmaan monen mielestä parhaita tansseja, koska niissä pääsi mukavan lähelle tanssi-partneria. Ne olivatkin eniten tanssittuja tanssimuotoja 1920-30 -luku-jen lisääntyvillä tanssilavoilla, joskin tangon voittokulku tuli vasta sotien jälkeen.

Sodan jälkeen tanssin halu oli entistäkin akuutimpi, sillä olihan n. 6 sotavuoden jäljiltä jäänyt paljon avioliittoja solmimatta. Kohtalokkaiden sotavuosien tanssikieltojen seurauksena oli varmasti myös paljon patoutunutta huvittelun ja tanssimisen tarvetta, vaikka virkavallalta salassa pidettyjä nurkkatansseja, kotihippoja ja tanssikouluja pidettiinkin. Mutta neidän helpottivat lähinnä kotirintaman nuorten huvittelunnälkää. Valtiovalta myös pyrki saamaan pitkään rintamaoloissa olleet jermut mahdollisimman pian vakiintuneisiin oloihin ja sitähan avioliitto, jos mikä oli. Edellyttäen, että parivalinta siinä kiireessä onnistui!

1960-luvulta lähtien tanssikulttuuri ja tanssit alkoivat ulkomaisten vaikutteiden vuoksi nopeasti muuttua. Itsekin ehdin muutokseen rockin ja erityisesti jiven vallatessa sijansa tansseissa, tosin olen pitäytynyt pitkälti vanhan tyylin miehenä.

2.2 ALKOHOLI TANSSIKUVIOISSA

Suomalaiseen tanssiperinteeseen lavoilla ja seuraintaloilla on aina liittynyt jossain määrin alkoholinkäyttöä. Ennen kieltolain aikaa kesäjuhlien tansseissa ja muissa tilaisuuksissa oli myynnissäkin alkoholia, joten sitä ei tarvinnut nauttia salaa läheisessä metsässä. Ravintoloissa alkoholi oli

tietysti normaali myyntiartikkeli. Seurojentaloilla ja tanssilavoilla alkoholin nauttiminen oli kuitenkin kiellettyä ja niinpä sen nauttiminen tapahtui salassa itse tanssipaikan ulkopuolella. Kieltolain aika toi tiukat rajoitteensa alkoholin nauttimismahdollisuuksiin, mutta veljeskansamme virolaisten suosiollisella avustuksella alkoholin puutetta pystyttiin huomattavasti eri tavoin helpottamaan. Kieltolaki kaatui v. 1931 kansanäänestyksen voimalla. V. 1932 aloitti sitten valtion myyntimonopoli Oy Alkoholiliike Ab, sittemmin rakas ALKO:mme.

Pöytäviina oli ALKO:n ensimmäinen oma kirkas viina, vaikka Lingnell & Piispanen ehtikin tuoda myymälöihin ensimmäisenä Savon Viinan, jonka mainoslauseena oli ”Juo Savon Viinaa, se raikastaa hengityksen ja antaa hövelin käytöksen”. Pöytäviina valmistettiin sulfiittispriistä, joka oli peräisin selluloosatehtaiden jäteliemestä, sikunasta. Sen vahvuus oli 37%. Siitä tuli heti menestysjuoma. V. 1995 Pöytäviinaa alettiin tehdä Koskenkorvan ohraetanolista. Valmistus lopetettiin kesällä 2014, kun ulkomailta alettiin tuoda halpaa etanolia mm. kilpailevien tuotteiden Suomi-viina ja Tapio-viina nimikkeillä, joita tekee kansainvälinen suuryritys Bernod-Ricard.

Pöytäviinan lempinimeksi vakiintui heti alusta lähtien ”Tikkuviina”, koska valmistus oli puupohjaisesta aineesta ja lisäksi alkuaikoina niissä oli puinen korkki. Koska se ei aina ollut aivan tiivis, oli pullon etiketissä kehoitus ”Säilytettävä pystyssä”.

Kuvaan tässä kirjassa niitä Varsinais-Suomen ja osin myös muun Suomen tanssipaikkoja, tanssilavoja ja seuraintaloja, joissa olen nuoruudessani käynyt.

Monet niistä ovat jo hävinneet maisemista ja unohtumassa historian hämärään.

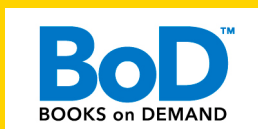
Runsas valokuva- ja lehti-ilmoitusaineisto nostattaa lukijan mieleen muistoja myös hänen omilta nuoruuden ajoiltaan.

Kirjassa käydään läpi suomalaisen paritanssin syntyhistoriaa herrasväen salongeista kaiken kansan huviksi.

Sodanaikaiset tanssikiellot, huviverot ja alkoholin käyttö tansseissa tuodaan esiin. Salaisuudeksi ei jää, mistä lajeista tuli tanssikansan suosikkeja.

Kirjasta ilmenevät myös 1950 ja 60 - lukujen suosikki-iskelmät ja niiden esittäjät. Jo unholaan jäämässä nekin.

Heittäydy siis tekstin vietäväksi ja anna mieleesi palautua oman nuoruutesi parhaat tanssihetket ja suviset yöt!

www.bod.fi